

norge

Nordområdene

store muligheter - stort ansvar

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Utviklingen i nord skaper store muligheter for Norge, men gir oss også et stort ansvar. Da regjeringen tiltrådte i 2005, erklærte vi at nordområdene skulle være regjeringens viktigste strategiske satsing. Åtte år senere kan vi slå fast at vi har oppnådd svært mye. I denne brosjyren får du en smakebit på noen av de mange resultatene som er skapt. God lesning!

Jens Stoltenberg
statsminister

Kunnskap er nøkkelen

Verden ser mot nord, mot våre nærområder hvor vi har viktige interesser å ta vare på. Kunnskap er nøkkelen til å møte utfordringene og utnytte mulighetene på en ansvarlig måte. Derfor har regjeringen investert kraftig i nordområdekunnskap over hele landet.

Framsenteret i Tromsø som ble etablert i 2010, bidrar til å få fram ny og tverrfaglig kunnskap om klima og miljø. Kompetansen og kunnskapen om miljøkonsekvenser av ny næringsvirksomhet i Arktis vil bli styrket. Mens det i dag jobber rundt 300 forskere fordelt på 20 institusjoner, vil antallet etter planen stige til over 500 når neste byggetrinn står klart. Universitets-senteret på Svalbard er også en del av dette kunnskapsmiljøet. Bjerknessenteret i Bergen og Universitetet i Oslo er andre eksempler på viktig klima- og polarforskningsmiljøer.

I 2012 ble det gitt klarsignal for bygging av et nytt isgående forskningsfartøy til en verdi av 1,4 milliarder kroner. Fartøyet, som kan bryte én meter tykk is, vil være viktig både for miljø- og polarforskning og for kartlegging av naturressurser. Det er også satset mye på nye studieplasser og finansiering av ny forskningsinfrastruktur ved universiteter og høyskoler i nord. Nytt teknologifagbygg ved Universitetet i Tromsø og grunnfinansiering av Nordområdesenteret ved Universitetet i Nordland er eksempler på dette.

Visste du at:

- 9 av 10 nyutdannede klimaforskere er kvinner.
- Norge rangerer som nummer tre i verden etter USA og Canada målt i vitenskapelige publikasjoner om Arktis.
- Norges forskningsråd bruker ca. 570 millioner kroner til nordområdeforskning i 2013.

Kilder: Universitetet i Tromsø og Universitetet på Svalbard, Norges forskningsråd

Kunnskapsmiljøer og næringsliv i hele landet er involvert i nordområdesatsingen. De maritime næringene i Agder er for eksempel en viktig leverandør av komponenter til olje- og gassvirksomheten i Goliat-prosjektet utenfor Hammerfest.

Organismer fra havet blir ny medisin

Bare en brøkdel av havets tilgjengelige ressurser utnyttes i dag. Derfor lanserte regjeringen i 2009 en strategi for marin bioprospektering som skal legge grunnlaget for ny industri. Kunnskapsmiljøer i Tromsø arbeider i dag med å teste om bioaktive stoffer fra organismer i havet kan brukes i utvikling av ny medisin, blant annet mot kreft, diabetes og hjertelidelser. Komponentene brukes også til fremstilling av helsekost og kosmetikk. Med tanke på det enorme biologiske mangfoldet i nordområdene som ennå ikke er utforsket, er dette et forskningsfelt som vil øke betraktelig i årene framover.

Romforskning bedrer sikkerheten i nordområdene

Norsk romsatsing har økt betydelig de siste årene. På statsbudsjettet for 2013 er det satt av over 750 millioner kroner. Det er nesten en tredobling fra 2005. Store avstander og spredt menneskelig aktivitet gjør at satellittbasert infrastruktur er spesielt viktig for å sikre beredskap og kommunikasjon i nordområdene. I 2010 ble den norske satellitten AISSat-1 skutt opp fra India. Den gjør det mulig å overvåke skipstrafikk som befinner seg langt fra land og rundt Svalbard. Etterfølgeren AISSat-2 skal skytes opp senere i år.

Ny vekst i nord

Satsingen i nord skaper grunnlag for nye arbeidsplasser innen mange næringer. Som landet for øvrig opplever Nord-Norge nå vekst både i antall innbyggere og sysselsatte, og arbeidsledigheten er lav. Store næringer i vekst er olje og gass, havbruk, mineraler og reiseliv.

Verdiskapingen i Nord-Norge har forbedret seg tydelig siden 2008. Jobbmulighetene i Nord-Norge har tiltrukket mange utenlandske arbeidere og bidratt til å snu en negativ befolkningsvekst. Utfordringene handler i dag for mange bedrifter om mangel på kvalifisert arbeidskraft.

Visste du at:

- Nord-Norge står for over 35 % av den nasjonale verdiskapingen innen gruve- og mineralnæringen.
- Nordlys- og mørketidsturisme er næringer i vekst.
- Det hver dag blir spist 36 millioner måltider med norsk sjømat rundt om i verden.

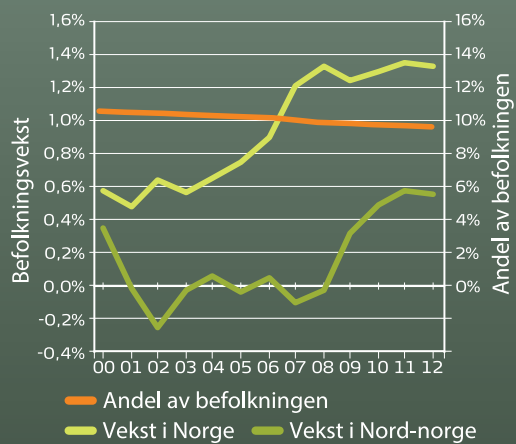
Kilder: Konjunkturbarometeret for Nord-Norge, vår 2013 og Norges sjømatråd

Mye av veksten i nordnorsk næringsliv er knyttet til utvinning av olje og gass. Finnmark har eksempelvis opplevd en årlig vekst i verdiskaping i offshoreleverandørindustrien på 37 % fra 2004 til 2011. For å legge til rette for en forsvarlig utnyttelse av petroleumsressursene i nord har regjeringen vedtatt å opprette et nytt forsknings- og kompetansesenter for olje- og gassvirksomheten i nordområdene og Arktis. Senteret skal ledes av Universitetet i Tromsø.

Enorme mineralverdier

Norge har antatt lønnsomme mineralverdier anslått til ca 1.400 milliarder kroner og det største potensialet finnes i nord. Regjeringen har i perioden 2011 til 2014 gitt tilsagn om 100 millioner kroner til kartlegging av mineralressursene i Nord-Norge. En ny strategi for mineralnæringen ble framlagt i 2013. Denne skal sikre økt lønnsomhet og vekstkraft og har som ambisjon at norsk mineralnæring skal være blant verdens mest miljøvennlige. Samhandlingen med miljøvern- og samiske interesser skal også styrkes.

Befolkningsvekst og Nord-Norges andel av Norges befolkning

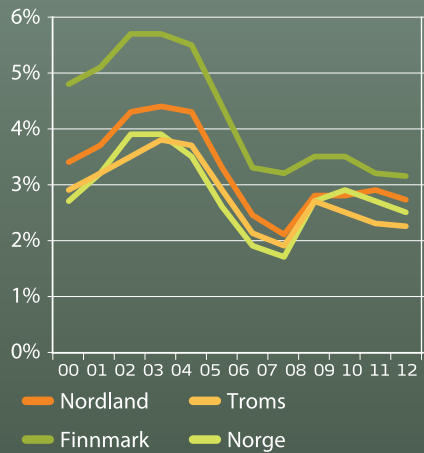

Kilde: Konjunkturbarometer for Nord-Norge, vår 2013

Helt arbeidsledige

Prosent av arbeidsstyrken, årssnitt

Kilde: Konjunkturbarometer for Nord-Norge, vår 2013

Vil bli best på sjømat

Nord-Norge står for omtrent 30 % av sjømatnæringens nasjonale verdiskaping, og har siden 2004 hatt en årlig vekst på over 20 % for både hav- og kystfiske og fiskeoppdrett. Våren 2013 lanserte regjeringen en stortingsmelding om hvordan Norge kan utvikle vår posisjon som sjømatnasjon ved å satse på kunnskap, lønnsomhet og bærekraft.

Reiselivsnæringen blomstrer også. Nord-Norge hadde en økning på hele 19 % i utenlandske gjestedøgn fra 2000 til 2012. Dette er vesentlig høyere enn resten av landets økning på 9 %. Cruiseturismen alene hadde en økning på 41 % fra 2011 til 2012. I 2009 etablerte regjeringen Nordnorsk Reiseliv, som har bidratt til å styrke reiselivsnæringens felles profilering og internasjonale markedsføring. Land som Russland og Kina er nye og viktige markeder.

Næringer i vekst krever økt satsning på infrastruktur. Siden 2005 har det vært store økninger i midler til samferdselstiltak i nord. Samtidig gjenstår det utfordringer, spesielt når det gjelder internkommunikasjon i landsdelen. Den planlagte havneutbyggingen på Svalbard og den nye veistrekningen mellom Kirkenes og Murmansk er eksempler på tiltak som legger til rette for økning i persontrafikk og varehandel.

Rekordhøy torskekvote i 2013

Det har i nyere tid aldri vært mer torsk i Barentshavet enn nå. Dette er resultatet av en konsekvent og langsiktig politikk tuffet på prinsippet om ansvarlig og bærekraftig høsting. I tillegg kommer det gode fiskerisamarbeidet med Russland om felles fiskebestander, som strekker seg tilbake til 1950-tallet.

Takket være dette samarbeidet er fiskeressursene i våre nordlige havområder blant de best forvaltede i verden. Spesielt det gode kontrollsamarbeidet har æren for at vi i senere år har lyktes i å få slutt på ulovlig, uregulert og urapportert fiske – noe som tidligere utgjorde et alvorlig problem.

Godt naboskap og internasjonalt samarbeid

Nordområdene er en fredelig region preget av klare grenser og internasjonalt samarbeid. Forholdet til Russland er godt, og det regionale samarbeidet i nord bidrar til å løse praktiske utfordringer over landegrensene. Fra norsk side ønsker vi å styrke og videreutvikle disse positive tendensene.

Det har det siste tiår skjedd viktige avklaringer av Norges grenser til havs. Kontinentalsokkelens yttergrense er avklart (2009), og delelinjeavtalen med Russland om grenser og samarbeid i Barentshavet og Polhavet trådte i kraft i 2011. Klare grenser skaper muligheter for økt aktivitet og samarbeid. Men det betyr også at Norge har et stort ansvar. Oppdatert kunnskap og helhetlige planer er avgjørende for at vi skal kunne bruke ressursene fornuftig og slik at de også kommer fremtidige generasjoner til gode. Metodikken regjeringen her har brukt vekker stor interesse internasjonalt.

Det grensenære samarbeidet med Russland har videreutviklet seg på mange områder. Over tidligere stengte grenser utveksles nå kultur, handel og samarbeid som berører folks hverdag. Antallet russiske studenter i Norge har mer enn doblet seg siden 2008, og rundt 30 norske bedrifter er nå etablert i Murmansk. Russland er blitt det største markedet for norsk fiskeeksport.

Innføringen av visumfritt grenseboerbevis i 2012 har lagt forholdene enda bedre til rette for samarbeid. Grensetrafikken er doblet fra 2005 til 2012, og i 2013 vil vi sannsynligvis registrere 250.000 krysninger av den norsk-russiske grensen. I nord-områdemeldingen gikk regjeringen derfor inn for å bygge en ny grensestasjon på Storskog i Sør-Varanger. Regjeringen vil komme tilbake til tidspunkt for gjennomføring.

Barentssamarbeidet, som i år feirer 20 år, har bidratt til å normalisere kontakt over grensene i nord, satt menneskene i sentrum og gitt regionale ledere og urfolk en klarere stemme i internasjonale fora.

Arktisk råd har styrket sin posisjon internasjonalt som det viktigste forum for arktiske spørsmål. Rådet har nå et fast sekretariat i Tromsø, og nye observatører er tatt opp. Medlemslandene i Arktisk råd har på rekordtid inngått to viktige avtaler for å styrke samarbeidet og koordineringen innenfor oljevernberedskap, og søk og redning.

Visste du at:

- Norge og Russland har levd i fredelig naboskap i over tusen år.
- Norge har hatt en nordområdedialog med Canada siden 2006.
- Studenter fra Japan og Sør-Korea kan nå få stipend til å studere ved universiteter og høyskoler i Nord-Norge.

Kilde: Utenriksdepartementet og Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU)

Artisk råd

Arktisk råd (etablert i 1996) består av Canada, Danmark, Finland, Island, Norge, Russland, Sverige og USA samt representanter for urfolk blant annet den russiske urfolksorganisasjonen Raipon og Samerådet. Observatører: Storbritannia, Nederland, Belgia, Polen, Tyskland, Spania, Frankrike, Italia, Kina, Japan, India, Singapore og Sør-Korea. I tillegg er EU i prinsippet også tatt opp, men det gjenstår at Canada og EU må finne en løsning på selsaken før det formelle er på plass.

Barentssamarbeidet

Barentssamarbeidet (etablert i 1993). Medlemmene er Danmark, Finland, Island, Norge, Russland, Sverige, samt Europakommisjonen og de nordlige regionene i Finland, Norge, Sverige og Russland. Urfolksgruppen omfatter samer, nenetser og vepsere.

Bedre sikkerhet og økt beredskap

Norge har råderett over store havområder, og over 80 % av skipsfarten i Arktis går i norske farvann. Vi har derfor et stort ansvar for å være til stede i våre havområder og utvikle overvåking og beredskap.

Forsvarets økende tilstedeværelse og aktivitet er en sentral del av regjeringens satsing i nord. Forsvarets operative hovedkvarter er flyttet nordover til Bodø, det er etablert nytt hovedkvarter for Kystvakta på Sortland, og fartøyene der er modernisert. Forsvarets fly har kapasitet til å oppdage oljesøl. Flere kystvakt-fartøy er utstyrt med oljelenser.

20 år med fruktbart samarbeid

I 2012 ble første del av BarentsWatch lansert. Dette er et helhetlig sivilt overvåkings- og informasjonssystem for norske hav- og kystområder. Systemet utvikles nå videre for å gi ulike myndigheter med ansvar for overvåking og sjøsikkerhet effektiv tilgang til hverandres fagsystemer. BarentsWatch gjør det enklere å oppdage farlige situasjoner i tide og øker vår evne til å redde liv.

Andre tiltak som har styrket sjøsikkerheten er ny trafikkentral i Vardø, ny værradar ved Gednje på Varangerhalvøya og rute-tiltak for å få risikotrafikk lenger ut fra kysten. Det er etablert helårig slepebåtberedskap i Nord-Norge, som er et viktig tiltak for å hindre skipsulykker og akutte oljeutslipp. Losplikt for skipstrafikk rundt Svalbard er innført, og redningskapasiteten på Svalbard blir mer robust når to nye redningshelikopter og nytt tjenestefartøy til Sysselmannen kommer på plass i 2014.

Vil ha bindende regler

Økt beredskap og sjøsikkerhet står også i sentrum for internasjonalt samarbeid i nord. På initiativ fra Norge og Russland er et nytt obligatorisk skipsrapporteringssystem i Barentsområdet på plass i regi av FNs sjøfartsorganisasjon IMO. Her er også Norge pådriver for å få på plass bindende regler for skip som seiler i polare farvann.

Mye er oppnådd allerede. Flere resultater vil komme de neste årene, gjennom samarbeid med forskning, forvaltning og næringsliv, og på tvers av landegrenser. Det handler om fortsatt å vise verden at vi tar ansvar som en arktisk nasjon. Det handler om menneskene som bor i nord, om naturmangfoldet og ressursene, og om godt internasjonalt samarbeid.

Les mer om nordområdesatsingen og planene videre på Nordområdeportalen på regjeringen.no

Visste du at:

- Ingen andre land i verden har større andel av sin befolkning nord for Polarsirkelen enn Norge.
- Kystvakta gjennomførte 1713 fiskeriinspeksjoner i 2012.
- Kystvakta har 15 fartøyer. Ti av fartøyene gjør tjeneste i nord, mens fem fartøyer opererer i sør.
- Tre av Kystvaktas fartøy bruker LNG – naturgass som drivstoff. Dette er verdens mest miljøvennlige kystvaktfartøy.

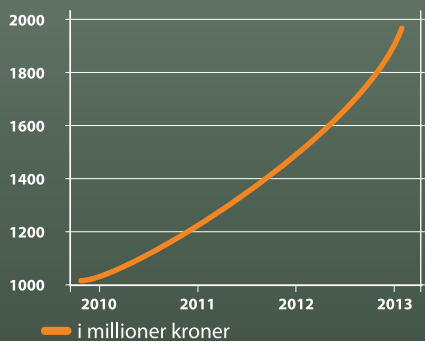
Kilde: Forsvaret

Barents 2020

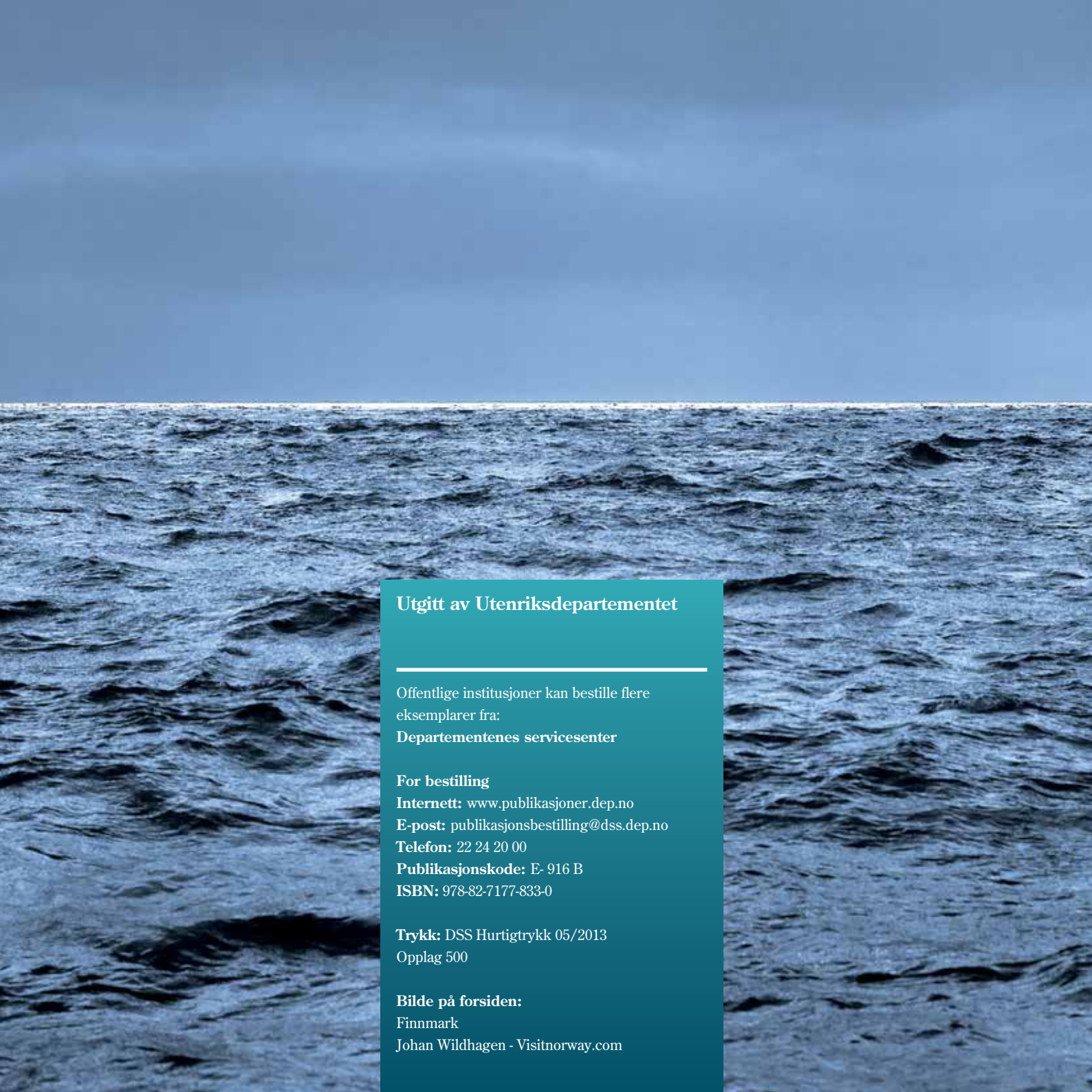
Barents 2020 er en tilskuddsordning i regi av Utenriksdepartementet som skal stimulere til økt kunnskap, aktivitet og nærvær i nord. Ordningen skal bidra til etablering av arenaer for samarbeid mellom norske og utenlandske kompetansemiljøer på nordområderelevante fagfelt. Siden ordningen ble etablert er det bevilget 395 millioner kroner og gitt støtte til 88 prosjekter.

Regjeringens nordområdetiltak 2010 - 2013

Kilde: Tall fra Utenriksdepartementets oversikt over regjeringens nordområdetiltak i budsjettproposisjoner til Stortinget

Utgitt av Utenriksdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:

Departementenes servicesenter

For bestilling

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 20 00

Publikasjonskode: E- 916 B

ISBN: 978-82-7177-833-0

Trykk: DSS Hurtigtrykk 05/2013

Opplag 500

Bilde på forsiden:

Finnmark

Johan Wildhagen - Visitnorway.com